

cerkveni časopis.

L. 10.

V Saboto 2. Kimerca

1848.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za dvanajsto nedeljo po
binkošnih. (Luk. 10, 23—37.)

Z prigodbo o človeku, ki je bil od razbojnikov ranjen in oropan, je hotel Jezus farizeju v zgledu pokazati, kdo je naš bližnji, kteriga smo dolžni ljubiti, de je to vsak človek, bodi si znane ali ptuje, prijatelj ali sovražnik; de je posebno tisti naš bližnji, kteri naše potrebe bolj potrebuje. — Ker ima pa vse, kar je Jezus delal ali govoril, tudi še drug, skrivin in duhovin pomen, cerkveni očetje to milo prigodbo po pravici tudi tako razlagajo, de jo obrnejo na grešni padeč človekov, in na njegovo odrešenje skoz Zveličarja.

Po razlagi svetih očetov je človek, ki je doli v Jeriho šel. Adam, prvi človek, in z njim ves človeški rod. Jeruzalem se reče v našim jeziku gledanje božje, Jeriho pa se pravi luna, ktera, ker se vedno spreminja, pomeni spremenjenje. Adam je skoz greh zgubil tist paradiški Jeruzalem, gledanje božje, tist blagi stan, v kterim se je izvirne nedolžnosti veselil, in je šel doli v nesrečno Jeriho, v nesrečno spremenjenje, kteriga je greh v njegovim telesu in v njegovi duši napravil. To se je zgodilo, ker je bil med razbojnik padel, to je med hudiče, kterih eden se je v podobi zapeljive kače prvih starišev lotil, in jih je v greh zapeljal.

Hudič, kteri pri človeku, kakor razbojnik ali tolovaj, obresti in dobička išče, od kteriga tudi Jezus pravi, de je od začetka ubijavec, je zapeljal naše perve stariše v nepokoršino do božje prepovedi, in v greh, od kteriga je človek veliko hudih ran na duši in na telesu dobil: njegova pamet je bila otemnjena, volja spačena in na hudo nagnjena, njegova duša smertno ranjena, njegovo telo terpljenju, bolečinam in smerti podverženo. Na pol mertev je bil človek, ker mu je nekoliko spoznanja božjiga, nekoliko dobre volje še ostalo, in ker Bog ni pripustil, de bi bil grešnik precej na mestu večno umerl.

Judovski levit in duhoven sta šla memo nesrečniga človeka, in mu nista pomagala, kerna-turna in Mojzesova postava niste imele dosti moči nesrečniga človeka iz smertniga stanu rešiti. Vse očiševanje in vsi spravi darovi pri ajdih in pri Judih niso sami od sebe mogli človeka grešnika greha oprostiti in z Bogam spraviti.

Prišel je toraj Samarijan, to je Jezus Kristus. Prišel je z nebes na zemljo v podobi hlapca, je bil ptuje na zemlji; desiravno je prišel v svojo lastino, ga vendar njegovi niso sprejeli; je bil nepoznan, zaveržen, čerten in sovražen, kakor Samarijani pri Judih; farizeji so mu sami rekli, de je Samarijan, in de ima hudiča v sebi. Ta usmiljeni Samarijan se je usmilil nesrečniga človeka, in je sklenil svoje življenje dati, de bi do smerti ranjeniga popotnika ozdravil in rešil.

Obezal je človekove rane, v kterih je kakor v omedleveci ležal, in se še svojih ran, svoje smertne nevarnosti še zavedil ni, obezal je te naše rane, ker nas je Boga in same sebe spoznati učil. Vlil je olja in vina vanje, de bi se mogle ozdraviti; prelil je za grehe svetá svojo sveto rešujo kri, od ktere pravi sveti Janez: „Kri Jezusa Kristusa nas očisti vsih grehov,“ in od ktere Jezus sam pravi: „Moja kri je res pijača“. Djal je nesrečniga popotnika na svoje živinčč, ktero pomeni Jezusovo truplo: po besedah pisma je namreč „on vse naše krivice in naše slabosti nase vzel,“ in kakor pravi sveti Peter, „je naše grehe na svojim telesu na lesu kriza nosil“.

Je prinesel ranjeniga v gostivnico, to je v hišo, kjer popotniki po noči ostajajo in si počijejo. Ta gostivnica pomeni sveto katoliško cerkev, ki jo je Jezus sam postavil za vse, kteri hočejo v nji življenje, zveličanje in večni počitnik najti. Jezus želi, de bi v tej gostivnici vsi ljudje varnost pred sovražniki, zdravje in pravo življenje dosegli. Ga je izročil gostivniku, to je svetimu Petru, njegovim naslednikom in vsim duhovnim pastirjam, zakaj svetimu Petru je rekel Jezus: „Pasi moje jagnjeta, pasi moje ovce“.

De bi gostivnik ubogiga ranjenca dobro oskerboval, mu je dal usmiljeni Samarijan dva denarja: to pomeni, de je Jezus, ko je iz tega svetá spet nazaj k očetu šel, zapustil svoji cerkvi dvojo moč in oblast, namreč učiti in svete zakramente deliti. To sta tista dva neprecenljiva denarja, s kterima vsak zvesti duhovni pastir zamore vse kristjane, vse grešnike, kteri so njegovi skerbi izročeni, če le sami hočejo, dušnih bolezen ozdraviti, zdrave ohraniti in v večno življenje pripeljati. Pooblastil je gostivnika za ranjenca tudi še kaj več izdati, to je, Jezus je dal oblast sveti cerkvi potrebne posebne zapovedi dajati, ali primerjene dobrote deliti, kolikorkrat namreč cerkev sodi, de je to k večimu pridu njej izročeni vernikov koristno ali potrebno.

Skerbi zanj, je rekel dobrotljivi Samarijan, in kar boš več izdal, ti bom povernil, kadar spet pridem. „Skerbi zanj“, pravi Jezus vsakimu duhovnemu pastirju, kterimu je zveličanje vernih duš izročeno. Ne le učiti, ne le svetih zakramentov deliti, temuč vse storiti, kar je v njegovi moči, de bi več duš v zveličanje pripeljal, de bi nobene ne zgubil, je njegova dolžnost. Tako govori tudi sveti Pavl vsakimu duhovnemu učniku: „Bodi si priložno ali nepriložno, očitaj, prosi, svari z vso poterpežljivostjo in podučenjem“. — „Skerbi zanj“, pravi pa Jezus tudi vsakimu kristjanu, kteri je čez druge postavljen, ali kteri ima priložnost svojimu bližnjimu kaj dobriga storiti: skerbi zanj, in vse ti bom povernil, kader spet pridem: „In kdaj pač boš spet prišel, o Gospod!“ zakliče sveti Ambrož, kdaj boš pač prišel, kakor veliki sodnji dan? Takrat boš vsakimu izmed nas povernil, kar vsakimu gre. Blagor tistim, kterim boš ti takrat dolžnik!“ Potočnik.

Katolškim Slovencam v premislik.

Spoznamo z veseljem resnico, de imajo dozajne meje deželá jenjati, in nov red porazločku narodnosti se začeti, in hvalo vemo Dr. Kavčiču, ki jo je v deržavnim zboru izustil: spoznamo pa tudi očitno, de nas je sramota obšla, ko smo brali, de je ravno ta Dr. Kavčič, pravdosrednik v Ljubljani in zdaj Ljubljanski poslanec na Dunaji ondi z nezapopadljivim zatajenjem čutila pravičnosti in s prečudno svestjo od reči govoril, od kterih nič ne umé. Katolški Slovenci! komaj bote verjeli, de je to mogoče, ali Dunajske novice od 25. p. m. Nr. 232 nas od te žalostne resnice prepričajo, ker oznanjujejo, de je Dr. Kavčič v deržavnim zboru te besede razglasil:

„Kloštri i. t. d. so bili od ljudstva postavljeni „(stiftani) za pobožne namene: nar pobožniši namen je: domovine (Vaterland) rane celiti. Duhov-

nik naj da nazaj za ljudstvo, kar je od ljudstva prejel. Potlej poterdi cerkev nauk: Moje kraljestvo ni od tega sveta. Preiskovanje bi znalo cerkvi škodljive naslede pernesti, vprašalo bi se, ali je mogoče, za vselej čez svojo lastino zapovedati „(für ewig über sein Eigenthum zu verfügen).“

Kaj imajo te besede gospod Kavčiča, dohtarja pravice v sebi? Ali so kloštri res od ljudstva postavljeni? — Zgodbe, ktere več veljajo, kakor vse širokoustno modrovanje, nam povejo, de imajo kloštri svoj začetek per nekdanjih zlasti egip-tovskih pušavnikih, kteri so se po Jezusovim svetvanji (Mat. 19. 21) od nepokojniga in zapeljiviga svetá ločili in si samote izvolili, de bi tako proč od pozemeljske nečimernosti ložeje in bolj gotovo za nebesa delali. Sv. Anton pušavnik v Egíptu, sv. Hilariion v Palestini, in seosebno sv. Pakomi v l. 340 so take prostovoljne pušavnike v družbe zbrali in jim permerjene postave dali. — Po tim zgledu so kloštri tudi v zahodnih krajih vstajali: sv. škofam: Atanazju, ki je bil iz Aleksandrije od krivoverceov na Galsko (v Trier) pregnan, Ambrožu v Milanu, Evzebiju v Vercealah, Martinu v Turouu je rast kloštrov nar prvo v tih straneh perpisati. — In ne samo za možke, tudi za ženske so vstajale klošterske družbe. — Posamezni ljudje visokih in bogatih stanov so dajali svetu slovo, in šli v klostre: drugi so želeli še po svoji smerti na svetu pomočnike imeti, kteri bi za nje molili: oni so vidili, kako so nar pobožniši in od Boga z darovi čudodelnosti obdani možje iskali klostre po svetu postavljati, torej so oni prostovoljno z svojim premoženjem nove klostre postavljali. — Kloštri sami so z modrim in varènim ravnanjem njim prepuseniga premoženja si dalje bolj opomogli, zdaj kaj perkupili i. t. d. Zgodbe posameznih kloštrov kažejo, kako de oni le v pobožnosti in dobrotljivosti posameznih dobrotnikov, ali v družih starejših kloštrih svoj začetik imajo. — De bi bilo pa ljudstvo kak klošter kje postavilo, kakor postavim današnji dan zvonove, podružnice i. t. d., mora nam gosp. Kavčič v zgodbah pokazati, seer homo rekli: Gosp. dohtar, mi ne verjamemo, kar pravite. —

„Nar pobožniši namen je: domovine rane celiti.“ Čimu ta zvijača? Recite na ravnost: deržava potrebuje dnarjev. Kdo pa ji je dolžan pomagati? Gotovo vsi, ki v deržavi živé in od nje dobrote uživajo. Torej kloštri tako dobro, kakor drugi stanovi. Enim to zapovedati, drugim pa ne, bi bila krivica. Kloštram i. t. d. po sili vzeti, bi bil rop! Kar oni premorejo, je njih. Oni so taisto ali poerbali, ali kupili ali zastonj dobili. — Oni imajo mnoge dolžnosti, štiftunge za sv. maše, za uboge i. t. d. za rajncimi dobrotniki opravljati. Njim po sili jemati, bi se reklo toliko, kakor Vam gosp. dohtar iz hiše

vaše premoženje iznositi. — Ko je v Ogerskim državnim zboru neki poslanec enak svēt kakor Dr. Kavčič dajal, de bi se namreč premoženje šent-Gotthardške in drugih opatij v povikšanje dohodkov Ludoviceja obrnilo, ga je minister Seemere lepo zavernil, ker je rekel, de je tega gotovo še premalo: bolje bi bilo precej per Esterhazitovim premoženji začeti, in ako bi tudi tega ne bilo zadosti, od hiše do hiše iti in vzeti, kar se komu poljubi. Kakor je Seemere s temi besedami očitno izrekel, de taki sveti po komunizmu diše, je tudi Deák tako ravnanje za rop, ne pa za pravico spoznal.

In ali bo to tako po sili vzeto klostersko premoženje veliko zdalo? Cesar Jožef II. je le nekatere ostanke kloštrov še pustil. Iz njih po sili vzetiga premoženja se je res veliko podfar in kaplanij i. t. d. naredilo; ali koliko reči se je pogubilo in potratilo! Ali niso zemljiša in grajšine, ki so bile kloštram odvzete, dostikrat komaj njih oskerbnike (Verwaltungspersonale) ali pa še ne redile! Ali nam tega, de ne opomnimo na druge zglede, Fuzine (Kaltenbrunn) dovolj ne spričujejo?

„Duhovnik naj da nazaj, kar je od ljudstva prejel.“ Duhoven kakor drugi ljudje, mora potrebne dohodke imeti, ako hoče živeti in dolžnosti svojiga stanu, ktere dosti oprav tirjajo in mnogoterih per-pomočkov, vredno spolnovati. — On ima tudi po besedah sv. evangelja pravico, za službo, ki jo opravlja, plačilo jemati, kakor drugi delavei. — Če se mora za ljudstvo nazaj dajati, kar se od ljudstva prejme, zakaj to le duhoven? Ali ne prejema tudi drugi stanovi od ljudstva? Kdo živi Vas in druge pravdosrednike? ali ne ljudstvo? — Ako torej hočete pravico terditi, morate sami sebe in veliko družih stanov ravno tako k dajanju obsoditi, kakor duhovne.

Ne takó, bote rekli, tukaj ni enakosti; „cerkev poterdi nauk: moje kraljestvo ni od tega svetá.“ Od kod, g. dohtar, ta globoka modrost? kdo bi bil mislil, de se bote na Dunaji v pismouka spremenili? Le škoda, de Vaše bledenje Vaši svetopisemski učenosti tako slabospričevanje daje. Kraljestvo Kristusovo in njegove cerkve res ni od tega svetá, ali na tim svetu je; zato zemeljskih per-pomočkov za svoje ohranjenje in razširjenje potrebuje. Te potrebe le na unim svetu popolnoma nehajo, od kteriga s. pismo govori, de ondi ne lakoti ne žeje ne terpé, in sonce več ne perpeka.

„Ali je mogoče za vselej čez svoje lastino zapovedati?“ Ja, dokler postave drugač ne bojo govorile; takih postav pa dozdej še ne poznamo, in jih tudi od zdajnjiga Dunajskiga zbora ne perčakujemo, veliko več upamo, de se še tudi za naprej pobožnim katolčanam, ki „večne“ maše ali druge enake štiftunge napravijo, ne bo treba bati, de bi

se njih volja zvestó ne spolnovala, kar bi se bilo pa gotovo bati, ko bi Dr. Kavčičeva beseda obveljala.

V prvim državnim zboru na Francozkim je bila duhovšina vse cerkveno premoženje ponudila v zastavo in obljubila, de hoče ona sčasama neizmerne državne dolgé plačati; ali ni bila uslišana. V sejah od 4. velikoserpana in 2. listognoja 1789, 13. svečana in 14. malotravna 1790 je bil francozki državni zbor vse premoženje kloštrov in druge duhovšine za lastino deržave spoznal in duhovšino v dnarjih plačevati obljubil. — Silno veliko premoženje francozke cerkve je bilo zdaj poprodano, zatrateno, dolgovi deržave so še ostali, in iz svojih kloštrov pregnani mnih in nune so toliko iz državnih denarnic dobivali, de je v Parizu tistikrat taka uboga nuna vpričo zijalastiga ljudstva per belim dnevu psu kost, ki jo je v gobcu nesel, izvlekla in jo od silne lakote pergnana — sama glodalá! Ravno tako se je godilo te leta na Španskim in Portugalskim. Muiham, nunam, cerkvam in duhovšini so vzeli vse: obljubljeniga plačila pregnani mnih i. t. d. niso pa še v l. 1847 clo nič dobili, oni so mogli ubogajme prositi, eni so clo od lakote poginili. Bolgov imate pa španska in portugalska deržava še ravno tako silno veliko, in ljudstvo mora, ako hoče še božjo službo in dušne pastirje imeti, si nove davke nakladiti, de tisti per njih obstati zagorejo. — Tako res skušnja povsod kaže, de cerkvi po sili vzeto blago nikjer teka nima. Taka bi bita tudi na Avstrianskim, ako bi kloštram i. t. d. jeli po sili jemati. Nobeden se ne more in ne sme braniti državnih ran celiti; ali za to delo naj primejo vsi stanovi. — Celiti pa se te velike rane tudi saj nekoliko zamorejo, ako se državni potroški kaj pomajšajo. In glejte, un dan smo brali, de poslanci v državnim zboru na en mesec blizo 100.000 gold. deržavo koštájo! in po pretečenim celim prvim mescu niste še nič bistovniga (Wesentliches) storili. Skerbite torej, de bo zboru delo saj nekoliko spod rok slo, ali če se poslancem le ljubi s praznim prepiranjem čas kratiti, naj oni le na Dunaji ostanejo, to de brez de bi tako veliko plačilo iz državne denarnice vlekli. Ne diplomiran prijatelj pravice.

Čoln in mreža svetiga Petra

po evangelii četerete nedelje po binkoš-tih. Luk. 5, 1—11.

Ob tisti priložnosti, ko je bil s. Peter z svojimi tovarši na Galilejskim morji celo noč z praznim delam zgubil, potlej pa per belim dnevi, na Jezusovo besedo svoj čoln na globoko zapeljal in svojo mrežo ribam nastavil, in toliko trumo zalih rib zajel, de se mu je skorej mreža od teže tergala; ob tisti priložnosti, ko se je bil s. Peter o storjenim čudeži tako prestrašil, de je v svoji po-

niznosti začel Jezusa iz čolna od sebe izganjati rekoč: „Gospod! pojdi vna od mene, ker sim grešin človek“, takrat je Jezus z tem Petra potolažil, de ga je postavil ribiča ljudi za vse čase do konca svetá, rekoč: „Ne boj se (Simon) od zdaj za naprej boš ljudi lovil“.

De je, in s kolikim pridam sv. Peter ljudi lovil, je znano; on jih je lovil z svojim čolnam v svojo mrežo ne le v svoji lastni peršoni, ampak po svoji srečni častitljivi smerti tudi v peršonah svojih redovnih nastopnikov že okoli osemnajst stolet; jih še lovi zdaj ravno v peršoni slavniga pa od vsih strani silno stiskaniga svetiga očeta Pija IX., in jih bo še lovil do končanja svetá v peršonah naslednikov Pija pričijočiga papeža.

Cerkveni učniki permerjajo scer katolsko cerkev zdaj Petrovemu čolnu, zdaj njegovi mreži; po moji misli pa nar lepše pomeni njegova mreža katolsko cerkev sploh, in njegov čoln zna tudi še nekaj družiga pomeniti, kar bom precej širje razložil.

S. Peter od Jezusa postavljen ribič ljudi, kadar je bil binkoštno nedeljo od svetiga Duha vnet in razsvitljen, je nar popred v Jeruzalemu iz svojiga čolna svojo mrežo, pa na Jezusovo povelje, ljudem nastavlil; potlej je veslal od tam v Anti-hijo in od ondod je po mali Azii priveslal na globoko do Rima, ob tistih časih poglavitniga mesta celiga sveta, in tam na nar globokejšim se je po božji previdnosti in naredbi stanovitno vstavil z svojim čolnam in Kristus z njim v njem. Tako je mesto Rim (ali Rimska cerkev) čoln svetiga Petra, od koder je on svojo mrežo vsim narodam zemlje nastavljal, in jo še nastavlja, kakor sim rekel, po svojih nastopnikih, in zdaj ravno po Pii IX. Zakaj kar je veroval in učil in želim ljudem s. Peter, to veruje in uči in želi tudi papež in z njim tudi škofje, ker vsi so le od njega v Jezusovim imenu razposlani po svetu. S Petram v eno telo združeni iz njegoviga čolna mrežo raztegujejo in ljudem nastavljajo, in tako se še dandanašni svetimu Petru spolnuje in se bo dopolnovala Jezusova obljuba, ko mu je rekel: „Za naprej boš ljudi lovil.“ — Tode sovražnik človeštva želi, de bi se ne spolnovala; zatorej ni nikdar počival njegov čoln nadležvati in moliti. In zares le ta srečni in osrečavni čola še ni nikdar popolnoma mirin in pokojin stal, ker brez prenehanja zdaj bolj zdaj manj so burili nanj silni viharji in bili serditi valovi, de bi ga zvernili in pokončali. Pa vse to ni zdalo, jugan in premetvan je bil, pa ne od svojiga mesta premaknjen ali clo zverujen, ker njegova ankora upanja je Kristus sam, kateri ga opéra, de ga tudi vsa peklerska moč prekueniti ne more, kakor je bil sam Petru obljubil, zatoraj mu je rekel: „Ne boj se!“

(Dalje nasledje.)

Šmarna gora.

Po Krajskim so lepe, krasno sozidane ter božji službi ugodno okinčane cerkve, ne samo v Ljubljani in po drugih krajskih mestih in terjih, temuč tudi po kmetih zlasti kar je na novo storjenih. Imenujmo na priliko le farne cerkve v Velesovim, v Šmartnim pod Šmarno goro in pred Krajnjem, v Predaslih, v Naklim, v Lescah, na Breznici, v Šent-Vidu nad Ljubljano, v Dobropoljah, na Raki in v Smledniki, ktera, če tudi ne še dodelana, oznanuje v zidarski sestavi sosebno veličastje.

Il lepim krajskim cerkvam prištejemo tudi po pravici šmarnogorsko, romarsko cerkev Marije Device sv. roženkranca v Vodiški fari dve ure nad Ljubljano, ne ravno tolikajn zastran njene zidne ličnosti, ampak nar bolj zavoljo njeniga na zid namalaniga velkiga altarja in dveh kupel, kar ji dodeli toliko lepoto, de v celi krajski deželi po kmetih ni cerkve tako zale in veličastne nobene. Kdor se hoče prepričati, kaj de zna naš slavni domoredni obrazar Gospod Matevž Langus, kako se je izuril v freski malarii ali v obraženji na moker zid, naj pride pogledat šmarnogorsko cerkev, kjer se mu bo tudi otajalo in ogrelo za božjo in Marijno čast ledeno merzlo serce. Tudi je Langus lepo pomalal kuplo v stolni Ljubljanski cerkvi sv. Nikolaja, tode šmarnogorska jo poseka, kar zamoreš zavpiti. V stolni cerkvi je bil Langusov duh omejen in zvezan, ker se je mogel ravnati po poprejšni malarii, na Šmarni gori pa je bil prost, ter se je na perutnicah svoje umetelnosti vzdigoval in vertil kakor je hotel. Tudi je šmarnogorska kupla večí od Ljubljanske, ker okoli 80 štirj. sežnov prostora obseže. Na vso moč zale so v veliki kupli podobne mnogih romarjev, v krajski noši in s krajskimi obrazi, ktere bojo še čez dolgo let oznanovale, kako so se nosili v letu 1847 ljudje mnogih stanov in krajev po Krajskim.

Na Šmarni gori človeka vse gine, vse mu prizdiguje h Bogu serce: Srednja, ne pretežavna visava, na kateri se človek bližej nebes ter bližej Boga misli; ozir na visoke sinje (grau) skalnate grintovce proti Štajerskimu in Koroškimu, na zelenkasti Blegaž in na mogočniga vsih krajskih góř očeta Triglava, na prelepe gorenske ravnine od Preske do Krajuja, od Kamnika notri do Breznice ali nove cerkve, na prostorno Ljubljansko polje z bližnjimi farami, na kosate gorice, zelene hribece in homece okoli in okoli, na kterih se bele cerkvice svetijo, ter spričujejo pobožnost naših sprednikov, nekdanjih bogoljubnih krajskih Slovencev. Bistra, visnevo zelenkasta Sava se iz Gorenskiga proti Šmarni gori pervali in se kaj mogočno memo naprej proti Čeruškimu mostu in proti Dolu pomiče, ter

gre pozdravljat naše slovenske brate na Dolensko, Hervaško, v Boznej in na Serbskim, kjer pri Belimgradu zgubi svoje, našim pesnikom in pevcam priserčno ime, in nas opomni na naš hladni grob za naše trudne kosti in na Salomonove besede, de na svetu je vse nečimernost in teža sercá. Iz šmarne gore se vidi skorej vse Ljubljansko mesto, pa vse tako nekama tiho in ponižno, mirno in krotko, de se človeku še bolj vsa pozemeljska mogočnost in čast zdi majhna in revna, in de mu je le sam Bog vsigamogočen in velik.

Kaj prijetniga je na šmarni gori tudi pušava s podobo sv. Antona, ki je bila pred dvemi leti le za kratkočasnost narejena, ktera je pa romarjem tako všeč in se jim tako častitljiva zdi, de se je nagledati in od nje ločiti ne morejo; s zvonam, kteriga je Ljubljanski kupčevavec Gospod Krašovic sv. Antonu poslal, vsaki romar pozvoni in marsikteri še celo s zobmi, ker je že vraža med ljudstvom de taciga potlej nič več zobje ne bolé.

Ako se ti bo pa že od zvonaj na šmarni gori vse deržalo na smeh, se ti vse prileglo, in h Bogu povzdigovalo tvoje serce, kako boš se le ves ginjen in presunjen, ko v prelepo, silno živo pomalano božjo vežo stopiš, in zagledaš Marijo Devico v neznano lepo okinčanim tronu v nekdanji grški obleki z božjim Detetam naročji! Če si še kristjan, in še nisi ob véro prišel, te bo neka, nevidna moč poderla na kolena, duh se ti bo razvezal ter kviško povzdignil, priserčno boš molil, se Marii prečisti Devici priporočal, ji potožil svoje britkosti in dušne preteženge, ter pojdeš ves v duhu prenovljen in oveseljen iz cerkve in iz gore nazaj.

Tudi šmarnogorsko zvonenje je prijetno, zvonovi so sicer le trije in ne težki, ker veliki le 19 cent. in 50 funt. potegne, tudi niso na tanko vbrani v glasovih, pa vender, zlasti ko se perterkava, tako priserčno zvone, de se nekterim še bolj prijetno zdi kot v šent-Vidu, v Komendi in v Postojni, kjer imajo veliko težje in v glasovih vbrane zvonove. — Res se mora reči, de nikjer po celim svetu ni po kmetih tako lepiga in prijetniga zvonjenja kakor v krajnski deželi, kar je v hvalo veliko našimu ljudstvu in našimu slavnimu ljubljanskimu zvonarju Gospodu Antonu Zamasa, ker jih je on silno veliko vžil ali prelil. Tudi veliki šmarnogorski zvon je od njega.

Ni se čuditi, de hodi ljubljanska gospoda takó rada na šmarno goro, de se nemalo razgleda, serce in duha pokrepča in svojo pobožnost budi. Novi most pod goro, kteriga je Smledniški Gospod baron Franc Ks. Lacarini z velikimi potroški tako čedno čez Savo napravil in mu ime Mariin most dal, je za desnostanske romarje in za Ljubljančane veliko polaj-

sanje, ker prepeljevanje na poprejšnim brodu je bilo zamudljivo in tudi nevarno večkrat. Še to si gospoda želi, de bi se načinila bolj zložna cesta na goro, de bi se lahko v kočijah gori vozili, kakor na sv. goro poleg laške Gorice. Ali če se taka cesta napravi, kar bi ravno ne bilo nemogoče, je božja pot proč, gospoda ne bo več hodila na goro iz pobožnosti, temuč le za kratek čas: svetost bo iz gore zginila, in svetišče bo postalo posvetno veselíše. Naj torej le še ljubljena šmarna gora brez zložne ceste ostane, de lahko romarji Bogu darujejo svoje bolj težavne stopinjee, in de se manj oskranjajo sveti častitljivi kraji.

Arko.

Versta Ljubljanskih škofov.

(Spisal Peter Hieinger.)

(Dalje.)

5. Peter, žlahtni Zebah, je bil tudi blagorodni Krajnc. Pred je bil fajmošter v Moravčah in v Rusbahu, in l. 1559 je postal Ljubljanski škof. Takrat je bilo zavoljo Turške vojske treba tretji del cerkveniga posestva prodati; tako so se duhovski prihodki zlo pomanjšali. Huji kakor to, je bila zmirej močnejši rast Luteranstva: le več mašnikov in mnihov je resnico zapustilo, tako de je duhovšine katolske pomankovalo. Trubar je l. 1561 spet v deželo prišel: seboj je tudi noviga tiskarja prepeljal, de bi se krivi nauki ložej v bukvah raztrošali; v pomoč mu je bil l. 1563 pridigar Sebastjan Krel dodan; Luterska šola je bila tudi v Ljubljani osnovana. Sicer je Trubar po povelji Nadvojvoda Karlna l. 1565 spet mogel Krajnsko zapustiti; zato so bili pa v Novim mestu, v Kerskim in drugej Luterski pridigarji postavljeni; in po smerti Sebastjana Krela je Kristof Spindler bil kakor viši pridigar ali Superintendent v Ljubljano poklican. Vsih Luterskih pridigarjev je bilo takrat štir in dvajset v deželi. Škof Peter si zavoljo tolikih silnih početkov Luterskih ni upal v Ljubljani stanovati, in se je torej večidel v Gornjim gradu deržal. Tam je tudi l. 1570 umerl in zakopan bil.

6. Konrad Glusič, rojen na Krasu: bil je popred fajmošter na Verhniki in v Kamnji; l. 1571 pa je bil škof Ljubljanski izvoljen, ker mu ni bilo družiga enaciga, kar tiče gorečnost v véri, skerbnost v svojih opravilih, in tudi znanost obeh jezikov nemškiga in slovenskiga; z veliko častjo je bil v škofijsko cerkev vpeljan. Po povelji Avstrijskiga nadvojvoda Karlna je on začel cerkveno posesivo, ki so ga bili Luterani razlekli, spet nazaj tirjati; tudi za fare, ki so jih Luterski Gospodje na svoje obračali, se je močno jel poganjati; tode, zoperniki so bili premočni; terdo vojsko je imel. V letu 1574 je bil v Gorico poslan z tem ojstrim poveljem, de naj vsi, ki nočejo h katolski cerkvi na-

zaj stopiti, deželo zapustiti: nekaj jih je tudi res raji deželo zapustilo: drugi so per katolski véri ostali. V Ljubljani pa škof Konrad vonder ni mogel zmagati krive vére, ker se je že skorej vse kmetiško ljudstvo k nji obrnilo bilo, in se je visim povelju zoperstavilo: po tem zgledu so tudi Goričani spet odstopili. Ta škof je škofii perdobil Rudniško grajsino na Štajerskim: pa je kmalo po tem l. 1578 časno življenje zapustil, in je bil v Gerunimgradu pokopan.

7. Baltazar Radlic, rojen v Višnjigori. Bil je pred korar in dehanč, zraven imenitni pridigar v škofijski cerkvi: pa ko je bil škof izvoljen, je umrl, preden je bil posvečen v l. 1579.

8. Janez Tavčar iz Krasa doma. Bil je fajmošter in arhidiakon v Gorici, kjer se je goreče za katolsko véro poganjal, je tudi mnogotere k nji obrnil: potem je bil komisar za uterjenje prave cerkve na Krajnskim: v letu 1580 pa je bil Ljubljanski škof postavljen. Veliko skerbi mu je bilo naloženih, ker je bil zraven Nadvojvodov namestnik v Gradu, in oskerbnik kloštrov v Doberlnivasi in v Milštatu: vonder je zvesto vse svoje dolžnosti spolnil. V letu 1582 je šel po povelji papeževiga poslanca Gorico obiskat, tam je veliko gospode spet v katolsko cerkev perpeljal, zaderžanje duhovnih in mnihov poboljšal; in tudi drugi so vsi raji katolsko véro sprejeli, kakor de bi bil kdo deželo zapustil. — Na Krajnskim pa je krivoverstvo le rastle, tako de Pavel Kočar, Ljubljanski korar, škofu v enim listu toži: „Naše cerkve so od dné do dne bolj prazne mašnikov in še bolj poslušavcov; kam smo prišli! Bog pomagaj!“ Luterska gospoda je v Ljubljani lastne šole napravila, de bi se tako mladost precej z trupam krive vére navdajala: še je bil nalaš glasovitni učenik Frišlin iz Nemškiga sem poklican, de bi šola veči imé dobila: družiga posebniga učenika je ta šola imela Adama Bohoriča, ki si je za krajnsko slovstvo dosti prizadel. Razna Trubarjevih bukev, namreč katekizma, evangel in pridig je Juri Dalmatin, Luterski fajmošter v Škocijani poleg Turjaka, celo s. pismo v Krajnsko prestavil, in deželni stanovi so ga dali na Nemcih na svoje troške natisniti. Tudi so gospoda po grajsinah svojih in podložnih farah posili Luterske učnike stavili. S tako mnogo podporo ni bilo čudo, de se je Luterstvo toliko v krajnski deželi razširilo. (Nekaj je pa pri vsim tem malo čudno: to namreč de si je kmetiško ljudstvo tako rado pustilo pravo véro vzeti; dandanašnji se toliko upira zoper tlake in desetine, in gospoda čerti; takrat se pa goljufnim naukam nič ni zoperstavilo, in je rado k gospodi v grajsine letalo — po krivo véro in s tem po véčno pogubljenje.) — Škof Janez je vonder zoper Lutersko silnost veliko storil nekaj z per-

stopnjo nadvojvoda Karlaa, nar več pa z božjo pomočje. V letu 1584 so se mogli terdovratni Luterani iz Vipave ogniti. V letu potem so prišli komisarji Frizinškiga škofa v Loko (Loška grajsina je bila takrat posestvo Frizingiškigh škofov), Luterska gospoda je bila odstavljena, luterske pridige prepovedane, in kdor ni hotel prostovoljno k pravi véri nazaj stopiti, je mogel deželo zapustiti. Tudi v Bled so prišli komisarji Briksensškiga škofa (ker je bil on tam posestnik): Luterski pridigar je bil odstavljen in katolski fajmošter namesten; in ker se je več kmetov katolski resnici le zoperstavilo, so mogli svoje posestvo prodati, in od ondod se pobrati. Tudi v Begnah se je mogel Luterski pridigar umakniti v l. 1588. Iz Kamnika so jo krivoverski mestnjani mogli potegniti l. 1594. Sploh je bilo prepovedano Luterske učnike deržati ali poslušati. Veliko si je per vsim škof Janez prizadel; zato ker je 1589 Rimsko mesto obiskal, ga je Nadvojvoda sam papežu Sikstu V. z pismam priporočil zastran pobožnosti in gorečnosti z zatiranji krive vére in uterjevanji resnice. V l. 1595 je po volji papeža Klemenca perpomogel, de je bila Jezuitam, mniham po redu s. Ignacija, hiša v Ljubljani per s. Jakabu zidana.

(Dalje nasledje.)

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sezun. (Dalje.)

XII. Pruško (Prajsovsko) kraljestvo.

To éversto in v l. 1814 k svoji sedajni moči povisano kraljestvo šteje blizo 15 milijonov 132.000 ljudi. Med njimi je do 7 milijonov katolčanov, 8 milijonov Protestantov, h katerim slišijo tudi semtertje nastavljeni Sociniani, Razsvitljenci (Lichtfreunde) Rupijani, Husiti in Rongeani, 15.000 Menonitov in 132.000 Judov.

Za Katolčane ste 2 veliki škofii Keln (Köln) in Poznava in 6 škofij Trier, Paderborn, Münster, Brezlau, Kulm, Ermeland. Kralj, zdaj Friderik Wilhelm IV. in vsa njegova hiša so Protestantje, ravno tako tudi kraljica Elizabeta, ki je bila sicer kakor bavarska princeznja v katolski véri izrejena, pa je 6. velikotravn 1830 katolsko véro popustila in k protestantiški svojiga moža prestopila. Poglejmo posamesne dežele tiga kraljestva po njih cerkvenih zadevah.

1. Brandenburg z 4 milijonam in 858.000 skorej samih Protestantov. V l. 1571 je firšt Joachim II. lutersko véro popolnoma v to deželo vpeljal, kteri je že pred njegova mati Elizabeta tolikanj na roko šla. V l. 1614 pa je firšt Janez Sigmund zavoljo svoje žene in de bi kalvinskim Holandjanam bolj ustregel Kalvine postal, kar so bili tudi njegovi nasledniki do l. 1821, v kterim so se zavoljo perzadevanja kralja Friderika Wilhelma III. pruški Lu-

terani in Kalvinci nekaj med saboj pogodili in iz dveh eno véro naredili. — Kurfiršt *) Friderik se je v l. 1701 kralja storil in od tistiga časa sem še le terpi to slavno kraljestvo. — V ti deželi je lepo in pglavitno mesto celiga kraljestva Berolin (Berlin), sedež kralja, ki ima do 400.000 ljudi. Med timi je 6800 Judov, 850 českih Husitov, 50 Hernhutianov, 5500 francozkih Kalvincov in 24.000 katolčanov. Za vse te katolčane je v tim velikim in grozno razujšdanim mestu ena sama katolška cerkev, ki je bila v l. 1747—1773 z darovi, ki so se za njo skorej po celi Evropi pobirali, lepo sozidana. Če pomislimo dalje, de je med 20.000 glav močno vojašino, ki tukaj stanuje, veliko katolčanov, tako lahko spoznamo, de je ena cerkev za toliko in po vsim mestu razkropljenih ljudi veliko premalo.

2. Pommern (Pomorje) ima blizo 1 milijon ljudi skorej samih Protestantov. Katolčanov je tu samo 8400, Judov 6300.

3. Šlezia šteje 2 milijona in 500.000 ljudi, namreč: 1 milijon in 45.000 katolčanov, 440 Menonitov, 23.000 Judov in 1 milijon in 433.000 Protestantov. Ta lepa in velika dežela je bila nekđaj v posestvu Avstrianov. Kralj Friderik II. jo je cesarici Marii Terezii v hudi vojski 1740—1745 po sili vzel. Tistikrat je bilo tukaj katolčanov več kakor Protestantov; ali v 100 letih pruškiga vladarstva, katero Protestante bolj podpira, se je take spremenilo, de so današnji dan katolčani manjši del. Katolčani v Glaški kresii, ki imajo tam 42 cerkva, so perpisani v Praško veliko škofijo na Českim, in 38 fará in 8 podfar sliši k Holomavski veliki škofii na Marskim; vse druge katolčane pa vlada Brezlavška škofija. — Brezlau, šlezko narveči mesto, ima do 30.000 katolčanov, 62.000 Protestantov in 5800 Judov. V tim mestu je tudi vseučeliše za katolčane in za druge vére skupej. Začetik Brezlavške škofije seže do leta 966, ko se je bil Poljski vojvod Mieslav h katolški véri spreobernal. Ob času ko je pruški kralj Friderik II. bil Brezlave v vojski se polastil, je bil tam škof Kardinal grof Sincendorf. Enkrat, ko je ta v stolni cerkvi sv. Janeza kerstnika veliko sv. mašo imel, pride tudi kalvinski Friderik II. iz radoglednosti k nje, in ako ravno velik zaničevavec keršanstva, je vonder potlej rekel: „Katolčani delajo s Kristusom kakor s svojim Bogom, Luterani kakor s sebi enakim (s svoje glihe), Kalvinci pa kakor s svojim hlapcem.“ Sedajni škof je Melhior Diepenbroek, kateri se trudi celiti velike rane, ki jih Brezlavška cerkev že dolgo časa ima. Tukaj namreč se je bila

1844 začela nova kriva ali prav reči nevera Rongeanov. Katolški firšt Herman Hatzfeld se je ločil od svoje žene in se k velikim pohujšanju z neko Protestantko od pastorja poročiti dal, in škof Melhior ga je zavoljo tiga iz katolške cerkve glasno ven izbrisati (ekskomunicirati) mogel. V l. 1835 je bil tu za škofa postavljen grof Leopold Sedlnicki (Sedlnizky), kateri ni za Brezlavško cerkev clo nič storil, ampak v vse dovolil, kar je kraljevo vladarstvo katolški cerkvi v škodo žeželo, postavim: Protestantje so hotli katolčanom 131 cerkva vzeti in Sedlnicki je bil perpravljen jim jih prepustiti, le gorečnost tehanta iz Neukircha, ki se je toliki krivici z veliko svojih duhovskih tovarsev zoperstavil, je dozdej to nesrečo odvernila. — Velika prijaznost Sedlnickita do protestanskih uradnikov (on je sam imel protestanske služabnike, Bedienten), njegovo molčanje, kadar so krivoverni pridigarji prav čez katolško véro zabavljali, postavim Falk v Brezlavi, in kadar so goreči katolški mašniki od uradnikov stiskani bili, — tako zaderzanje je sploh nevoljo vernih do svojiga škofa zbudilo. Papež Gregor XVI. to slišati, je Sedlnickita po očetovsko opominjal in ta je v l. 1840 škofijo k veselju vsih dobrih Katolčanov popustil. Za njim je persel stari Jožef Knauer in po tiga smerti v l. 1845 sedanji slavni gospod Diepenbroek. Ta škofija pa tirja tudi moza posebne pastirske delavnosti, zakaj ona obseže po Šlezii, Brandenburgiskim in Pomorskim 1 milijon in 200.000 duš v 950 farah in kaplanijah, ki so med 3 milijoni Protestantov naseljeni, in ima tudi v avstrianski Šlezii 130.000 ljudi.

(Dalje nastéje.)

Krasen limbar nedolžnanosti kervavim bojši.

Strašna, strašna žalost presune vsaeiga ljudoljuba blago serce, če vidi pobožne mladence, lepi cvet človeštva, ki so s svojim lepim zaderzanjem toliko toliko dobriga ne le za svoje starše, temuč tudi za občinstvo obetovali, seasama v maloprider tovaršije zaiti, se tankej popolnoma razvaditi in pokvariti in tako Bogu in ljudem napotje delati. Pri tacih občutkih ga pa kar zlo prijazni pogled mladencea, kateri vsim skusnjavam serčno in srečno odide, vsim svojim dolžnostim zadosti in up svojih starsev in cele deržave spolni. Od taciga mladiga korenjaka nam pripoveduje častivreden Pater Maria Joze Geramb, ob času francozke vojske avstrijanski general, zdajni poglavar Trapiškiga reda. Lepo je zares od tacih mladencev slišati, kako vsim zapeljivim mrežam hudobniga sveta vkljub nedolžnost v misli in v djanji ohranijo. Zaslisite tedaj, kako je zgorej receni mladenc v sredi vojaškiga hruma na kervavim bojši terdno véro v Jezusa Kri-

*) Kurfiršti (od besede kúren t. j. voliti) so se imenovali veliki škofje iz Mainca, Trieria in Kelna in deželni gospodarji na Saksonskim, Brandenburgiskim, Českim, v Pfalcu, in Hanoveranskim, ker so oni noviga rimsko-nemškiga cesarja volili.

stusa, in gorečo ljubezen do svoje daljne matere do zadnjiga zdihleja ohranil. —

„Po bitvi pri N., (tako piše častivredni duhovnik) pridem na bojišče. Pobite in ranjene ogledovaje ugledam mladiga ranjeniga vojaka, ko je ravno pojemal. Nar bolj me zgrabi, viditi v njegovih že terdih rokah britko martro, kateroš enkrat k usticam pritisniti si še na vso moč prizadene, Angelsko nedolžno je njegovo obličje, oči so k nebesam obrnjene, in ko bliže njega stopim, ga slišim še s pojemajočim glasom imena „Jezus in Marijo“ izreči in od svoje matere govoriti. Zastonj pošljem po vrača, zakaj med tem je Bogu dopadlo njegovo dušo k sebi vzeti. Tode smert ni bila ustani, lepote njegoviga obličja razdjati, zakaj se zmeram so se po angelsko smehljale njegove ustnice, in njegovi lasje, čeravno s kervjo in prahom omazani, bili še zmeram kinè angelskiga obličja. Tako se lepo življenje še na merličih razodene! — Preiskaje njegovo obleko najdem roženkranc in majhno molitevno knjižico, in tudi sledeče pismice, ktero ko nar dražji reč marljivo hranujem. — „Nikar ne bodite zavoljo mene ljuba moja mati! tako piše materi, v tolikih skerbih: saj se dobro počutim in molim k Bogu za Vas, za brate in sestrice. Nikar naj Vas ne skerbi moje zadržanje, saj so moji predniki z mano zadovoljni. Nikar, moja dobra mati! nikar naj Vas nikoli ne bo sram svojiga sina Janeza, po božji milosti bo že svoje dolžnosti zvesto dopolnoval. Pred nekaj dnevi sim prejel zakramente in sv. pokore in sv. rešnjiga telesa. Gospod fajmošter, kateri so mi jih podelili in s katerim sim potem nekoliko casa govoril, so srečniši kot jez: imajo svojo mater pri sebi in jo kakor se kaže, zlo ljubijo: tode jo bolj ljubiti kot jez svojo ljubim, to jim še mogoče ni! Po božji volji bo kmalo dan priteknel, ko se bom po dolgi ločitvi zopet v naročje svoje ljube matere podal. Ja, ljuba mati, kmalo bote svojiga Janeza vidili, kmalo bom spet pod tisto streho prišel, kjer se mi je Vaša ljubezen že v zibeli smejala, tam Vam hočem vso Vašo ljubezen in skerbi zvesto poverniti in Vam vaše stare dni osladiti in osrečiti.

Nekaj tovaršev me je zavoljo spovedi in obhajila začelo zasramovati, pa odgovoril sim jim: Na dan bitve, v sredi nevarnost boja nej me sodijo. Tode ljuba moja mati! ali niso tudi Jezusa zasramovali in kleli in ali nisim neizrečeno srečen, če tudi v tem Jezusu enak biti in za njega nekaj terpeti zamorem!

Ah, če se spomnim rajniga očeta, ko so nam na svoji smertni postlji večkrat z veseljem ponovili: Kteri Jezusa ljubi, lahko vse poterpi, vse je drago

tistimu, komur je mar veličastvo brez konca doseči, ter večnemu terpljenju oditi. —

Ste me vprašali, odkod de dnarci pridejo, ki sim jih Vam poslal?

Še se spomnite tistiga dne, ko sim od Vas slovo vzel. Stali smo, roko v roci, brez besedi, le solze in stoki so razodeli, de se težko kdaj zopet vkup najti upama. Takrat ste mi Vi in ljube sestrice v večni spomin marsiktere drage reči v roke stisnili. Te le sim tedaj, ko sim od Vaših sdajnih nadlog zvedil, vse v dnar spravil, ter ga Vam poslal. Zlo me je sicer mikalo, te drage spominke obdržati, tode misel, nar boljši materi vstreči...“

Tako na enkrat umolkne ta angel v človeški podobi, v podobi mladiga vojaka, zakaj smert mu ni pripustila, leto pismice dokončati. Vendar obudi močno v meni serce in milo jokaje ga urno zakopljem in postavim na njegov grob majhen križec, ter se kar srečniga štejem, mu tako po mogočnosti zadnjo čast skazati. Božič.

Iskra.

Pogosta spoved in sv. obhajilo.

V mladosti je človek v nar večji nevarnosti, de bi ga greh in pekel ne požerla; pogosta spoved in sv. obhajilo sta velikrat edini pomoček človeka obvarovati, de angele ostane. — Kedaj bodo že matere, ki tako skerbe za otroke, ki tako rade imajo, de bi bili dobri, bogljivi, pošteni in srečni, ko se ne sme tajiti, de močno žele, de bi bili zveličani; — kedaj bodo že slovenske matere v ti reči spregledale, in jih pogosto k svetim zakramentam napravljale? —

Hudobni duh je že velikrat vidil, de pogosto prejemanje sv. zakramentov prinaša veliko božjiga blagoslova (žegna) k hišam, in de se v tim peklu godi velika škoda; za to ta goljuf od začetka — ljudi od pogostne spovedi in obhajila potuhnjeno odvracuje.

Novice.

Dopis iz Roguene pri Zuravni v Striški kresii na Gališkim od 15. p. m. 1848: „Puntanje je per nas nehalo, mi (ptujci) nismo več v smertni nevarnosti, ko prej; ali drugi sovražnik je pred durmi, namreč kolera. Veliko tavžent ljudi je že pobrala; v Stanislavu, 9 milj od tod, ona strašno mori, posebno Jude. V Rohatinu, 5 milj od tod kolera tako razsaja, de so zdravi ljudje večdel mesto (kjer je 4000 kristjanov in 1360 Judov), popustili in na polje pobegnili. Obedva zdravnika sta tam v 6 urah umerla! V Zuravni, 1 miljo od tod jih je tudi že več umerlo; Judje, ki tukaj ko mravlje vse oblezejo, pravijo, de nar več Judov konc stori. V Lwowu (Lemberg) se je tudi že perčela, in viditi je, kakor de bi se bila ona dalej proti zahodu na Slezko namenila. — Narodna straža je tudi per nas upeljana in Poljaki tu so od veselja vsi pijani, de smejo zopet orožje nositi. —

Druga nesreča tu so banknoti in Judje. Drugod se ne more kaj kupiti, kakor le per Judih, in ti ljudi tako derejo, de banknote po 5 gold. le za 4 gold. in 50 kraje., ali clo za 4 gold. in 45 kraje.jemljejo! Zdravi —.